

บทที่ 4

ผีตองเหลืองในหมู่บ้านบุญยืน

บทนี้จะกล่าวถึงลักษณะทั่วไปของประชากรประวัติความเป็นมาของชนเผ่าผีตองเหลืองที่อาศัยอยู่ที่บ้านบุญยืน ตำบลเวียงสา อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่

ที่ตั้ง

บ้านบุญยืนตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องกวาง จังหวัดแพร่ บริเวณเทือกเขา ด้านตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัดแพร่ ห่างจากจังหวัดแพร่ 62 กิโลเมตร ล้อมรอบไปด้วยภูเขา ทุกด้านและมีหมู่บ้านใกล้เคียงคือ ห้วยปากอ้อย ห้วยซ่อม

ลักษณะโดยทั่วไปของบ้านบุญยืนเป็นภูเขาแนวยาว สูง ๆ ต่ำ ๆ โดยทั่วไปเป็นป่าเสื่อมโทรมมีธารน้ำเล็ก ๆ ที่น้ำไหลตลอดปี ลักษณะป่าดิบชื้น และป่าไม้เบญจพรรณไม่มีต้นไม้ใหญ่มากนัก เป็นป่าละเมาะเป็นส่วนใหญ่ รอบหมู่บ้านเป็นไร่ของชนเผ่าม้งเป็นส่วนใหญ่ หมู่บ้านห้วยซ่อม

ลักษณะประชากรชนเผ่าผีตองเหลืองที่บ้านบุญยืน นายบุญยืน สุขแสนห์ หมอสอนศาสนา คริสต์คณะนิเวศน์พันธกิจ (New Trires Mission) ชาวอเมริกัน ได้พยายามติดต่อรวบรวมชนเผ่าผีตองเหลืองกระจายอยู่บริเวณป่าในรอบหมู่บ้านห้วยซ่อม บ้านปากอ้อยและขุนสถาน ลักษณะชนเผ่าผีตองเหลือง ชนเผ่านี้เร่ร่อนหาอาหารเก็บของป่า ล่าสัตว์ไปหาแหล่งอาหารที่มีในธรรมชาติ โดยไม่ชอบคบคนภายนอกเผ่าเท่าใด ต่อมาเมื่อป่าไม้ถูกทำลายลงไปมากจนไม่สามารถจะหาอาหารที่ได้จากป่าอีกต่อไปแล้ว ต้องเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากเก็บของป่าล่าสัตว์ มารับจ้างม้งทำไร่ ลักษณะแลกเปลี่ยนแรงงานเพื่อให้ได้อาหาร โดยไม่สามารถทำเกษตรเพื่อตนเองได้ ยังมี ความเชื่อฝังใจว่าชนเผ่าผีตองเหลือง เพาะปลูกไม่ได้เป็นการผิดผี ถึงแม้ว่าชนเผ่าผีตองเหลืองจะไม่เร่ร่อนโดยตรง แต่เขาไม่ชอบอยู่เป็นหลักเป็นแหล่งมีบ้านแบบถาวร ทำถูกเอาโรคเอาเปรียบจากเผ่าม้งที่เป็นนายจ้าง นายบุญยืน สุขแสนห์ ได้พยายามชักชวนให้ชาวเขาเผ่าผีตองเหลืองให้เป็นหลักแหล่งอยู่อย่างถาวร สอนให้รู้จักสิ่งใหม่ ๆ ในโลกปัจจุบัน ได้แก่การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย สุขอนามัย ส่วนบุคคลการอาบน้ำประพรมฟัน ซักเสื้อผ้า ในขณะที่เดียวกันก็สอนศาสนาไปด้วย สอนหนังสือภาษาไทย โดยการให้ลูกชายชื่อเจริญ และอุดม สุขแสนห์ เด็กเหล่านี้ได้ลูกกลุกลี เด็กเผ่าผีตองเหลืองได้เรียนรู้ภาษามาลาบาร์ สามารถพูดและสื่อสาร ภาษามาลาบาร์ ขณะนี้ได้สอนภาษาไทยให้แก่ชนเผ่าผีตองเหลือง ให้อ่านออกเขียนได้บ้าง ในขณะเดียวกันก็เผยแพร่ศาสนา และให้ความช่วยเหลือด้านอื่นด้วย

สภาพทั่วไปของบ้านบุญยืน หมู่ 5 ตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

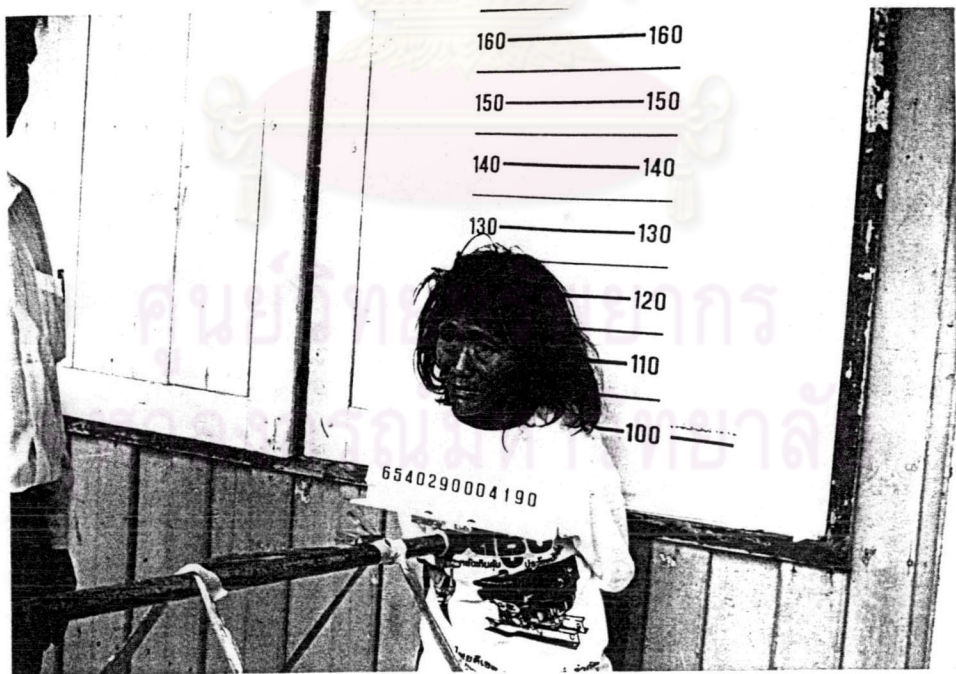
ภาพที่ 34 สภาพภูมิประเทศบ้านบุญยืน ตำบลบ้านเวียง อำเภอร่องขวาง จังหวัดแพร่

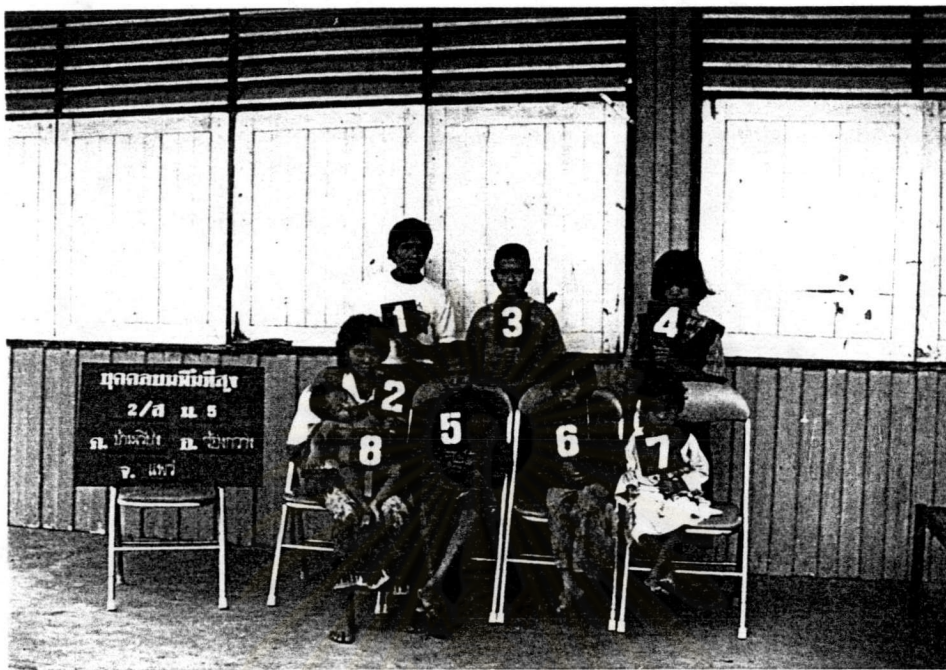
ภาพที่ 35 เส้นทางเข้าหมู่บ้านบุญยืน

ภาพที่ 36 เจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎร สอบถามรายละเอียดประวัติแต่ละครอบครัวของชนเผ่า
ฝิ่นทองเหลืองจากคุณบุญยืน สุขเสน่ห์

ภาพที่ 37 เจ้าหน้าที่ทะเบียนราษฎร ถ่ายรูปทำบัตรประจำตัวบุคคลในที่สูงกับชนเผ่าฝิ่นทองเหลือง

ภาพที่ 38 เจ้าหน้าที่ถ่ายรูปแต่ละครอบครัวชนเผ่าเผ่าตองเหลืองที่อยู่หมู่บ้านบุญยืน

ภาพที่ 39 ครอบครัวย้ายมาอยู่ใหม่

ส่วนด้านเงินทุนสนับสนุนได้จากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่องค์กรเอกชนภายในประเทศ
บ้าง ภาครัฐบาลบ้างมีคณะท่องเที่ยวจากต่างประเทศเข้าไปชมกิจกรรมต่าง ๆ ของชนเผ่า
ผิวดองเหลืองและหน่วยงานรัฐบาลหลายหน่วยงาน

สถิติชนเผ่าผิวดองเหลืองที่ผ่านมาใน พ.ศ.2537 ที่อยู่บ้านบุญยืน

ชื่อ	เพศ	อายุ	โสด	สมรส	หม้าย	หย่าร้าง
*หวย	ช	53		/		
*ปละ(เป็นเมียของนายหวยและพี่สาวของนางปละ)	ญ	42		/		
ไหม	ช	15	/			
*วง	ญ	10	/			
*พิน	ญ	8	/			
ลดาวัลดี	ญ	2	/			

+มูล	ช	49		/		
+แหม่ม (เมียของนายมูล)	ญ	34		/		
เอนก	ช	16				
+ชวน	ช	15		/		
+อานันท์	ช	12	/			
+ยิ่งยศ	ช	7	/			
+โชคชัย	ช	3	/			

*ลี	ญ	24				/
*ดึก	ญ	7	/			
*ไพลิน	ญ	4	/			

*รัตน์	ช	37		/		
*ปิง (เมียของนายรัตน์)	ญ	20		/		

* = คนที่ได้ทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวบุคคลบนพื้นที่สูง

+ = คนที่ได้ไปล่าสัตว์ (หรือไปหาญาติ)

ชื่อ	เพศ	อายุ	โต	สมรส	หม้าย	หย่าร้าง
สมคิด	ช	32		/		
ดวงพร (เมียของนายสมคิด)	ญ	30		/		
+*หวี	ญ	14				/
ไพโรจน์	ช	5	/			
ทินกร	ช	1	/			

*แหวน	ญ	37		/		
*สุนทร	ช	16		/		
+*นก	ญ	13	/			
+*แดง	ช	11	/			
*กิตติพงษ์	ช	9	/			
*ผาสุก	ญ	5	/			
โสภา	ญ	2	/			

พรศักดิ์	ช	33		/		
ใหม่ (เมียของนายพรศักดิ์)	ญ	20		/		
คอน	ช	4	/			

+พัชรี	ญ	54			/	
--------	---	----	--	--	---	--

ดอง	ญ	43			/	
ประคอง	ช	12				
สังวาลย์	ช	9	/			
+โสพล	ช	34		/		
+มารศรี (เมียของนายโสพล)	ญ	28		/		
+นคร	ช	10	/			

*= คนที่ได้ทำทะเบียนประวัติและบัตรประชาชนบุคคลบนพื้นที่สูง

+ = คนที่ได้ไปล่าสัตว์ (หรือไปหาญาติ)

ชื่อ	เพศ	อายุ	โสด	สมรส	หม้าย	หย่าร้าง
*ยอด (น้องชายของนายพิวะ)	ช	39		/		
*ปละ (น้องของนายยอด)	ญ	31		/		
*คู้	ช	15				/
*แหวง	ช	12	/			
*อำพร	ญ	8	/			
*ป้อป	ช	6	/			
*ฉลาด	ช	4	/			
อุทัย	ช	0	/			

*พิวะ(พี่ชายของนายยอด)	ช	51		/		
*ปละ (เมียของนายพิวะและน้องสาวของนางปละ)	ญ	40		/		
*วีระ	ช	17				/
*ชูวิทย์	ช	14	/			
*โพธิ์ทอง	ช	9	/			
*ทิพย์	ญ	4	/			

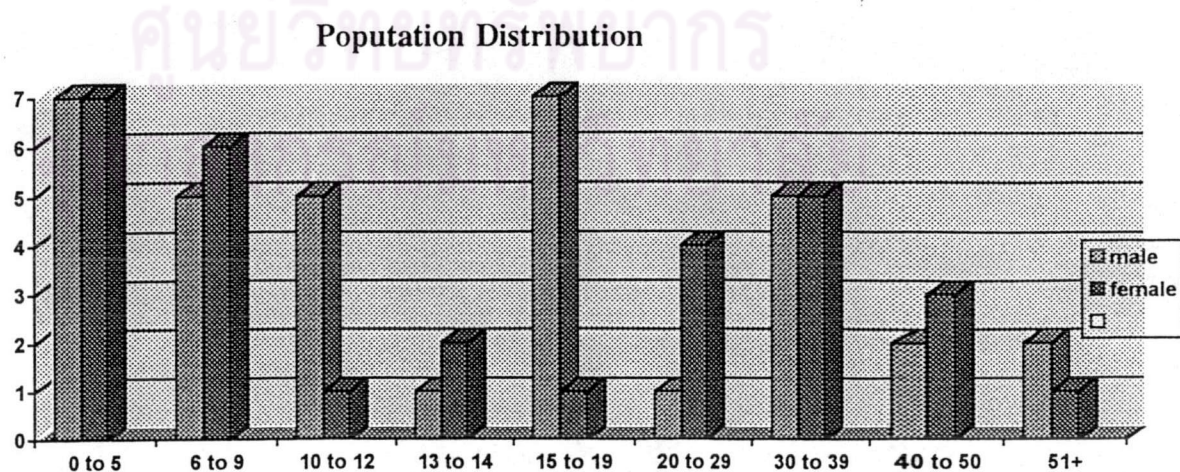
+สม	ช	41		/		
+เป็ง (เมียของนายสม)	ญ	34		/		
+พยอม	ญ	6	/			
+เป็ด	ญ	4	/			
+อ้อย	ญ	8	/			
+เพ็ญศรี	ญ	7	/			
+สารวิทย์	ช	3	/			
+วิภา	ญ	15				/
+สม	ช	6	/			

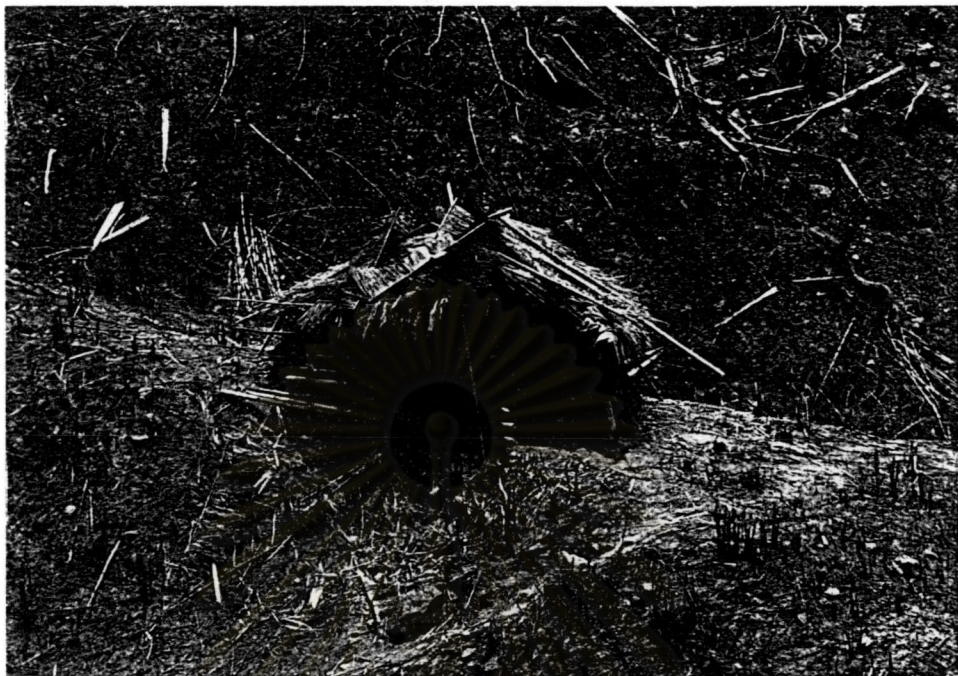
*= คนที่ได้ทำทะเบียนประวัติและบัตรประชาชนนุคคลบนพื้นที่สูง

+ = คนที่ได้ไปล่าสัตว์ (หรือไปหาญาติ)

ชนเผ่าตองเหลือง
บ้านบุญยืน หมู่ที่ 5 ต.บ้านเวียง
อ.ร้องกวาง จ.แพร่
มกราคม 2537 - มกราคม 2538

อายุ	ชาย	หญิง	รวม
0-5	7	7	14
6-9	5	6	11
10-12	5	1	6
13-14	1	2	3
15-19	7	1	8
20-29	1	4	5
30-39	5	5	10
40-50	2	3	5
51 ปีขึ้นไป	2	1	3
รวม	35	30	65

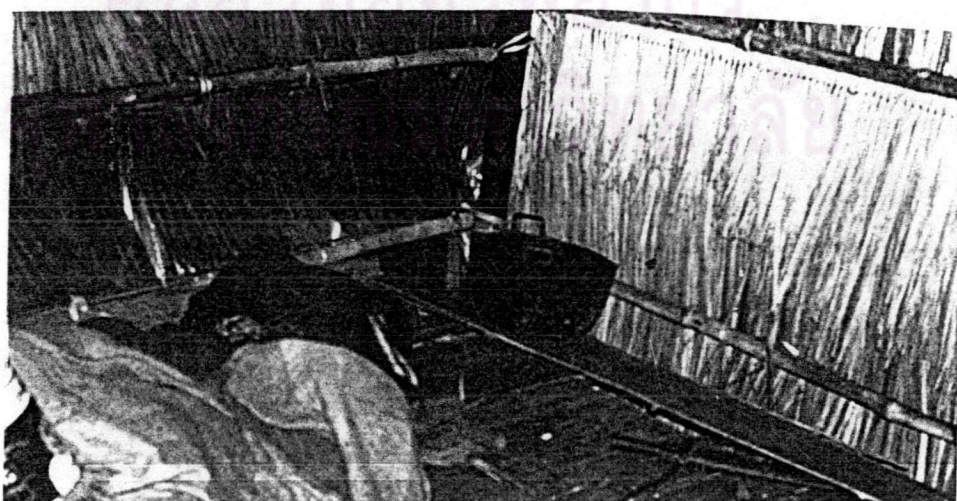
ภาพที่ 40 ลักษณะที่พักของชนเผ่าผิวดองเหลืองที่อาศัยอยู่ที่บ้านบุญยืนจะมีลักษณะแบบถาวรกว่าที่บ้านป่อหอย

ภาพที่ 41 ลักษณะบ้านมีการยกพื้น มีฝาบ้าน 3 ด้าน พัฒนารุดกว่าบ้านชนเผ่าผิวดองเหลืองที่บ้านป่อหอย

ภาพที่ 42 ลักษณะที่พักชนเผ่าเผ่าตองเหลืองที่บ้านบุญยืนนอกจากจะปลูกแบบถาวรแล้วยังมีการรวมกลุ่มใหญ่กว่าชนเผ่าเผ่าตองเหลืองที่บ้านบ่อหอย

ภาพที่ 43 สภาพภายในที่พักที่บ้านบุญยืนมีเครื่องมือ เครื่องใช้ทันสมัยกว่า บ้านบ่อหอย

สภาพความเป็นอยู่

ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองยังเป็นกลุ่มสังคมที่มีวัฒนธรรมเก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunting Gthering Culture Society) เก็บผลหมากรากไม้เป็นอาหาร ไม่รู้จักการเพาะปลูก ไม่รู้จักการเลี้ยงสัตว์ ชนกลุ่มนี้จำเป็นที่จะต้องเลือกที่อยู่อาศัยใกล้กับแหล่งอาหาร คุนบุญยืน สุขเสนห์ หมอสอนศาสนาคริสต์ชาวอเมริกัน ได้พยายามรวบรวมชนกลุ่มนี้ให้อยู่กับที่ มีบ้านค่อนข้างถาวร จุดประสงค์เพื่อสอนศาสนา โดยขออนุญาต พันเอกผาสุข มานะวุฒิ รองผู้ว่าราชการจังหวัดทหารบกแพร่ ใน 2523 โดยการเดินป่าไปตามแหล่งที่อยู่อาศัยชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง ชักชวนให้มาอยู่เป็นกลุ่มก้อน มาประสบความสำเร็จในปี พ.ศ.2531 ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองเริ่มอยู่เป็นหลักแหล่งบ้างแล้ว 5-36 คน ยอมอยู่ที่บ้านบุญยืน ทั้งปี แต่ก็ยังมีวิถีชีวิต แบบดั้งเดิมบ้างคือ กลางวันรับจ้างบุญยืน ปลูกป่า เช่น ต้นมะม่วง มะขามหวาน เวลากลางคืนเข้าป่าล่าสัตว์เล็ก ๆ ที่พอหาได้ เช่น ตัวตุ่น ตัวอ้น หาน้ำผึ้ง หรือไม้ก็เข้าป่าไปประมาณ 10-20 วัน กลับออกมาให้

จากการสัมภาษณ์คุนบุญยืน สุขเสนห์ กล่าวว่าชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองยังคงยึดมั่นอยู่ในการเชื่อถือ “ผี” หากมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นในลักษณะที่เขาเรียกว่า “ผีดผี” ซึ่งเขาเชื่อกันว่าจะเป็นการที่จะนำโชคร้ายมาสู่เขา เขาจะกลัวกันมากจนถึงกลับโยกย้ายไปที่อื่น เหตุการณ์ที่ทำให้เขาเกิดความกลัวมีหลายอย่างเช่น การพบงูพิษ เสือ ช้าง เป็นต้น ยังมีอีกหลายอย่างที่เป็นสาเหตุให้ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองเกิดความกลัว ในบางส่วนเขาไม่สามารถจะอธิบายให้คนภายนอกรู้ได้

ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองชอบเลือกที่อยู่อาศัยในสภาพภูมิประเทศชุ่มชื้นซึ่งลักษณะภูมิประเทศแบบนี้มีอาหารอุดมสมบูรณ์ และมักจะสูงกว่าระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 3,000 ฟุตขึ้นไป บางทีก็ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล 2,000 ฟุต จะปลูกสร้างที่พักใกล้แหล่งน้ำ ลำธาร เพราะสะดวกต่อการดำรงชีพ และยังสามารถจับสัตว์น้ำไปทำอาหารได้อีกด้วย

ลักษณะที่พัก

ชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง โดยทั่วไปจะสร้างที่พักอาศัยในลักษณะเพื่อเป็นที่พักชั่วคราวเท่านั้น แต่ที่พักของของชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองที่บ้านบุญยืนจะมีลักษณะค่อนข้างถาวรกว่าทั่วไป ที่เคยพบเห็นหลายแห่ง ที่พักอาศัยของชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองที่บ้านบุญยืนจะมีลักษณะเป็นเพิง (Shelte) ที่สร้างจากไม้ไผ่และไม้อื่น ๆ ที่หาได้ในบริเวณนั้นมีขนาดเท่าห้องนอนผู้ใหญ่ มีความสูงประมาณ 180-250 ซม. ขุดหลุมด้วยไม้ปลายแหลมหรือเสียบ แล้วนำเสาไม้ไผ่ฝังลงไปในดิน 6 ต้นมีลักษณะรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ขุดหลุมลึกลงไปในดินประมาณ 30 ซม. โดยเสาตรงกลางสูง 2 ต้น สูงกว่าด้านริม 4 ประมาณ 20-30 ซม. แล้วนำไม้ไผ่หรือไม้อื่นมาทำเป็นคาน โดยวางบนร่องของเสาไม้ไผ่ที่บากเป็นรูปสามเหลี่ยมหรือหน้าจั่ว 2 ด้าน วางคานไม้อีก 3 อันคือ ระหว่างเสาสูง 2 ต้นเอาคานกลาง 1 อันและเสา 4 ต้นซ้ายขวาอีกข้างละอัน แล้วมุงด้วยใบกระพ้อหรือหญ้าคา ส่วนฝาบ้าน 3 ด้าน

แล้วพื้นบ้านยกสูงทำเป็นแค้ใช้ไม้ไผ่ทาบเป็นซี่เล็ก ๆ ทั้งลำคั้นเป็นผืนเดียวกันตลอดสูงจากพื้นดินประมาณ 60 ซม. ส่วนฝาบ้านใช้ไม้ไผ่ทาบเป็นซี่เล็กยาวประมาณ 150 ซม.ปิดสามด้านคือด้านหลังและด้านข้างอีก 2 ด้าน ด้านหน้าบ้านเปิดตลอดไม่มีอะไรปิด

การแต่งกาย

จากการสำรวจของนักวิจัยชาวออสเตรเลีย Hugo Aolf Bernatzik ในปี ค.ศ.1936-37 (Bernatzik:1936) และกลุ่มนักสำรวจสยามสมาคม โดยการนำของอาจารย์ไกรศรี นิมนานเหมินทร์ ในปี ค.ศ. 1958 (Krairi & Hartland Swann : 1962) พบว่าในช่วงเวลานั้นชนกลุ่มนี้ไม่ค่อยจะมีเสื้อผ้านุ่งหม่มมากมายนัก ลักษณะเครื่องนุ่งหม่มจะเป็นผ้าฝืนเล็กปิดเฉพาะอวัยวะเพศเท่านั้น สันนิฐานว่า เศษผ้าที่นำมาใช้คงจะได้มาจากการแลกเปลี่ยนกับชนเผ่าอื่น ๆ หรือได้จากการบริจาคของชาวบ้าน

จากการบอกเล่าทหารพรานผู้หนึ่ง เล่าให้ฟังสมัยเขาเด็กเคยตามพ่อทำไร่บริเวณน้ำตกห้วยโรง จะมีชนเผ่าผิวดองเหลืองผู้ชายนำของป่ามาแลกเสื้อผ้า โดยให้ผู้หญิงหลบอยู่ในป่า เมื่อได้เสื้อผ้าแล้วจะฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ แบ่งกันใช้ปิดเฉพาะอวัยวะเพศเท่านั้น

ปัจจุบัน ชนเผ่าผิวดองเหลืองมีเสื้อใส่กันหมดทุกคนมีบ้างที่ใช้เศษผ้าปิดอวัยวะเพศเวลาเข้าป่าหาของป่าส่วนใหญ่ผู้ชายสูงอายุจะใช้เศษผ้าปิดอวัยวะเพศเท่านั้น ส่วนบนไม่ใส่เสื้อ หรือต้องการจัดฉากให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศดูโดยการนุ่งหม่มด้วยใบตองมาโฉบเพื่อถ่ายวิดีโอเทป บางรายการเขาทำเพื่อแลกกับอาหาร เสร็จแล้วก็เข้าป่าไป เช่น ห้วยพริก บ้านหลวง จังหวัดน่าน

เครื่องมือเครื่องใช้ (Material Culture)

ชนเผ่าผิวดองเหลืองอาจจะจัดเป็นกลุ่มสังคมที่มีวัฒนธรรมล่าหลังที่สุดกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยดูจากลักษณะเครื่องมือเครื่องใช้เทคนิคไม่มากส่วนใหญ่เครื่องมือเครื่องใช้ที่ชนเผ่าผิวดองเหลืองทำขึ้นเองนั้นมักจะเป็นภาชนะหรือเครื่องมือเครื่องใช้ทำขึ้นอย่างง่าย ๆ หรือใช้งานชั่วคราวมีดังนี้คือ

1. กระบอกลู่มไม้ไผ่สำหรับช่วยทำอาหาร เป็นภาชนะไม้ไผ่ที่ตัดมาจากต้นไผ่เป็นปล่องขนาดยาวเท่ากับปล่องไม้ไผ่ซึ่งมีความยาวประมาณ 50-60 ซม. ซึ่งชนเผ่าผิวดองเหลืองนำมาใส่น้ำและกระบอกลู่มไม้ไผ่ดังกล่าว อาจจะนำมาหุงต้มข้าวคล้าย ๆ กับข้าวหลาม นอกจากนี้ยังนำมาหุงต้มอาหารจำพวกเนื้อสัตว์ พืชผักอีกด้วย ภาชนะที่นำมาช่วยในการทำอาหารมักจะใช้ครั้งเดียวหรือสองครั้งก็ทิ้งไป โดยเฉพาะภาชนะที่ใช้หุงข้าว เพราะจำเป็นต้องทุบกระบอกลู่มไม้ไผ่ให้แตกเพื่อนำข้าวออกมากินได้สะดวก ไม้ไผ่ที่นำมาเป็นภาชนะสามารถหาได้ง่ายตามป่าทั่วไป

2. กระบอกลมไม้ไผ่สำหรับเก็บอาหารเป็นภาชนะที่ทำจากไม้ไผ่เช่นเดียวกันแต่มีขนาดเล็กกว่า ส่วนใหญ่ใช้เก็บเกลือและพริกแห้งของแห้งต่าง ๆ สะดวกในการบุกป่า เวลาเคลื่อนย้ายที่อยู่ กระบอกลมไม้ไผ่สำหรับเก็บอาหารนี้จะทำด้วยฝีมือประณีตกว่า ภาชนะที่ใช้ทำอาหารมีการบากเป็นร่องและโกนขอบภาชนะให้ดูสวยงาม มีฝาครอบทำจากไม้ไผ่เช่นกันฝาครอบจะมีการสานด้วยหวายหรือเปลือกไม้ไผ่ ลักษณะของการรัดขอบเพื่อมิให้แตกง่าย แกะสลักเป็นลวดลายต่าง ๆ ไม้ไผ่ประมาณ 1.5 ซม. ลวดลายที่แกะเป็นรูปสัญลักษณ์และลายเรขาคณิต กระบอกลมไม้ไผ่นี้ส่วนใหญ่มีขนาด กว้างประมาณ 6 ซม. สูง 25 ซม. และมีความหนา 0.8 ซม.

3. กล้องยาสูบ เป็นกล้องที่ทำจากไม้เนื้ออ่อนหรือเหง้าไม้ไผ่ส่วนของไม้ไผ่อยู่ในดิน ไม้ซาง วิธีทำถ้าเป็นไม้เนื้ออ่อนจะเหลารูปกล้องลักษณะโค้งงอเหมือนไปรัลภูเขาเส้น โดยทั่วไปแต่มีขนาดยาวกว่า เจาะรูเป็นช่องระบายอากาศ กล้องยาสูบบางอันจะมีการแกะสลักลวดลาย เรขาคณิต และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

4. เสื้อหวาย เสื้อสำหรับปูนอน โดยการนำหวายชนิดหนึ่ง หวายชนิดนี้มั้งเรียกว่า “โยวจื่อ” (Yan Cig) เป็นหวายที่มีขนาดเส้นใหญ่ที่สุด นำมารัดเป็นเส้น ๆ ความยาวของหวายแต่ละเส้นยาวเท่ากับลำต้นหวายประมาณ 3-4 เมตร นำหวายไปแช่น้ำประมาณ 3-4 วัน เพื่อให้หวายนิ่มและเหนียวยิ่งขึ้น แล้วจึงนำมาสานเสื้อ ชนเผ่าเผ่าตองเหลืองมีความสามารถในการสานเสื้อมาก วิธีสานเสื้อก็จะใช้วิธีขัดลาย 2 เส้นเว้นหนึ่งตลอดทั้งผืน เสื้อผืนหนึ่งมีขนาดกว้างประมาณ 1.30 เมตรยาวประมาณ 1.80 เมตร แต่เมื่อสานเสร็จจะนำไปแลกของอื่น ๆ ที่ต้องการ ไม่นิยมไว้ใช้เองเพราะคงไม่สะดวกในการขนย้ายที่อยู่

5. ตะกร้าเป็นเครื่องใช้ที่ทำจากหวายเช่นกัน โดยนำหวายมาแช่น้ำ 3-4 วัน แล้วนำมาสานรูปทรงของตะกร้ามีลักษณะทรงสี่เหลี่ยมมีฝาครอบ มีขนาดกว้าง 12 ซม. ยาว 50 ซม. สูง 45 ซม. ลักษณะลวดลายเป็นลายขัดสองเว้นหนึ่ง เช่นเดียวกับเสื้อ ตะกร้าชนเผ่าเผ่าตองเหลืองทำขึ้นจะนำมาใช้ใส่สิ่งของเวลาเคลื่อนย้ายที่อยู่ แต่ส่วนใหญ่จะพบว่าจะนำมาแลกสิ่งของกับชนเผ่าอื่นมากกว่า

6. ย่าม เป็นเครื่องใช้อีกชนิดหนึ่งที่ชนเผ่าเผ่าตองเหลืองทำขึ้นไว้ใส่สิ่งของ เวลาเข้าป่าหาอาหาร เก็บของป่า โดยนำต้นป่านมาแช่น้ำจืดเป็นเส้น ๆ นำมาควั่นต่อกันเป็นเส้นยาว โดยใช้ชุนซึ่งทำจากไม้ไผ่เป็นที่ม้วนเส้นป่านเก็บไว้ บางครั้งก็มีการข้อมสีโดยนำมาจากมั้ง ซึ่งส่วนใหญ่มั้งซื้อมาจากตลาดในเมือง การถักย่ามมีลักษณะลวดลายคล้ายกับปมเงื่อนตายของการถักแหหรืออวนชาวเรือ ย่ามที่ถักมีหูหิ้วเป็นเส้นยาวตลอดติดกับตัวย่าม ชนเผ่าเผ่าตองเหลืองใช้ประโยชน์ของย่ามอย่างเต็มที่มากกว่าตะกร้า เพราะสะดวกในการนำติดตัวในขณะที่เคลื่อนย้ายที่อยู่และแลกสิ่งของกับชนเผ่าอื่น

7. เครื่องที่ทำจากเหล็กมี เสียม หอก และมีด ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองจะนำเหล็กสำเร็จรูปมาจากชนเผ่าอื่น โดยการแลกเปลี่ยนกับของป่าที่พวกคนหามาได้ ซึ่งอาจจะเป็นเหล็กเส้นหรือเหล็กแหวนรถยนต์มาเผาไฟให้ร้อนแล้วตีรูปร่างตามที่ต้องการ

- เสียม เป็นเครื่องใช้ในการขุดหาอาหาร เช่น สัตว์เล็ก ๆ เหือก มันป่า และขุดหลุมสร้างเพิงที่พัก เวลาใช้จะหาไม้ไผ่หรือไม้เนื้ออ่อนบริเวณนั้นต่อทำค้ำม แต่เวลาเคลื่อนย้ายที่อยู่จะถอดค้ำมทิ้ง

- มีด เป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่ง ที่ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองทำขึ้นใช้เองการใช้งาน และการเคลื่อนย้ายมีลักษณะเดียวกับ เสียม

- หอก เป็นเครื่องเหล็กอีกชนิดหนึ่ง ที่ชนเผ่านี้ทำได้ ขั้นตอนการทำหอก ก็คล้ายกับการทำเสียมและมีด แต่จะปราณีตกว่าเสียม และมีดมาก คือค้ำมทั้งสองด้านจะเรียวเล็ก เข้าหาค้ำมหอกจะทำลักษณะเป็นบั้งใช้ไม้เสียบได้

ปัจจุบันจะได้เสียม มี สำเร็จรูปที่ทำจากในเมือง โดยที่มั่งจะซื้อมาให้ แลกเปลี่ยนกับค่าแรงงานในการทำไร่

ระบบเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองที่บ้านบุญยืน มีการอพยพย้ายเข้าออก ในแต่ละเดือนประมาณ 5-10 คน เป็นประจำ แต่กลุ่มใหญ่ก็ขึ้นอยู่กับนายบุญยืน การที่ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองย้ายเข้าออกนี้ อาจเป็นเพราะชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง ส่วนใหญ่ยังมีความเชื่อมั่น ในวัฒนธรรมดั้งเดิมที่บรรพบุรุษ ถ่ายทอดสะสมในเรื่องราวของการผิผี วัฒนธรรมเก็บของป่าล่าสัตว์ บางส่วน นายบุญยืน เล่าให้ฟังว่า เขาเองไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองได้ต้องใช้เวลา ให้ชนเผ่านี้อยู่กับที่อย่างถาวร ยอมรับในวัฒนธรรมใหม่ และนับถือศาสนาคริสต์ และอยู่เป็นหลักแหล่งต้องใช้เวลา

ระบบเศรษฐกิจของชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองที่บ้านบุญยืน ส่วนใหญ่เปลี่ยนจากการเก็บของป่าล่าสัตว์มาเป็นการแลกเปลี่ยนดังต่อไปนี้คือ

1. แลกเปลี่ยน แรงงาน คือ หลังจากที่นายบุญยืน สุขแสนห์ ได้พยายามชักชวน ให้ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองอยู่เป็นหลักแหล่ง ขออนุญาตรับรองผู้บัญชาการจังหวัดทหารบกตั้งหมู่บ้าน โดยการซื้อที่ดินจากชาวบ้านประมาณ 500 กว่าไร่ ในปี พ.ศ.2531 เริ่มจากจำนวนชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง จำนวน 5-36 คน โดยประสานงานกับศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแพร่โดยขอต่อใบอนุญาต ปีต่อปี ทำรายงานส่งศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแพร่ เมื่อวันที่ 25 เดือนมกราคม 2538 ทางจังหวัดทหารบก และศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแพร่ อนุญาตให้นายบุญยืนตั้งหมู่บ้าน เผยแพร่ศาสนาถาวร คือ 10 ปี ต่อครั้ง สามารถดำเนินกิจกรรมทางศาสนาจนถึงปี พ.ศ. 2548 ผลอันนี้ทำให้นายบุญยืน

สร้างงานโดยการจ้างชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง ปลูกไม้ยืนต้นเช่น มะขามหวาน มะม่วง และปลูกป่า โดยให้หมู ไก่ ปลากระป๋อง เสื้อผ้าของใช้แลกเปลี่ยนกับแรงงาน

2. ขายผลิตภัณฑ์ที่ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองทำเช่น กลักใส่พริก กล้องยาสูบ ย่าม ตะกร้า และเสื้อ ให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศที่เข้าไปที่บ้านบุญยืน โดยนายบุญยืนเป็นคนกำหนดราคา เป็นคนกลางในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ผลิตภัณฑ์บางอย่างเช่น กลักใส่พริก ย่าม กล้องยาสูบ ถือว่าเป็นงานศิลปะ เพราะมีการแกะสลักลวดลายสัญลักษณ์เฉพาะเผ็ดตองเหลือง โดยนักท่องเที่ยวไว้เป็นที่ระลึก เมื่อได้เงินแล้วในบุญยืนจะซื้อของตามมูลค่าผลิตภัณฑ์ เช่น ปลากระป๋อง อาหารสด อาหารกึ่งสำเร็จรูป เพราะชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองส่วนใหญ่ไม่รู้มูลค่าของเงิน หรือ ชนบัตรนั้นว่ามีมูลค่าเท่าไร

3. ได้จากการบริจาค ชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง ที่บ้านบุญยืนได้รับบริจาคสิ่งของจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

- ได้จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ ที่บริจาคสิ่งของเสื้อผ้า โดยผ่านทางคุณบุญยืน
- ได้จากองค์กรเอกชนต่าง ๆ ที่มีจิตเมตตา โดยผ่านสื่อสารมวลชนภายในจังหวัด ส่วนกลาง และต่างประเทศ
- ได้จากภาครัฐบาลไทย โดยผ่านศูนย์สงเคราะห์ชาวเขากรมประชาสัมพันธ์กระทรวงแรงงานสวัสดิการสังคม ผู้ว่าราชการจังหวัดเหล่ากาชาด จังหวัดแพร่

ระบบการเมืองการปกครอง

การเมืองการปกครองชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองที่บ้านบุญยืน ลักษณะการปกครองได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นลักษณะผสมผสานของเก่าและของใหม่ ลักษณะดั้งเดิมของชนเผ่านี้ การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มครอบครัว แบนด์ (Band) ชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง (มาลาบรี) เป็นกลุ่มสังคมที่มีความซับซ้อนน้อยที่สุด เมื่อเทียบกับชาวเขาเผ่าอื่น ๆ เพราะชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง (มาลาบรี) จะไม่สร้างบ้านแยกตัวออกไปอย่างโดดเดี่ยว แต่จะรวมกันเป็นกลุ่ม ในแต่ละกลุ่มมีจำนวนหลังคาเรือนประมาณ 5-10 หลังคาเรือน ส่วนใหญ่จะผูกพันกันเป็นญาติพี่น้องกัน เพราะชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองยังคงรักษารูปแบบวัฒนธรรมเก็บของป่าล่าสัตว์ ไม่มีใครคิดอยากเป็นเจ้าของทรัพย์สินส่วนตัวในทรัพยากรพื้นฐานต่าง ๆ เช่น ที่ดิน แหล่งน้ำ ทุกคนมีความเท่าเทียมกันในระดับสูง ต้องช่วยกันในการล่าสัตว์ เก็บของป่ามีอาชีพเฉพาะน้อยมาก สมาชิกแตกต่างกันน้อย ในเรื่องของความมั่งคั่ง เกียรติภูมิหรืออำนาจ ทุกคนไม่สะสมทรัพย์สินสมบัติ เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายไปตามแหล่งอาหาร หรือรับจ้างแลกเปลี่ยนแรงงานกับอาหารกับชนเผ่าอื่น

ผู้นำชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองสมัยก่อนมักเป็นคนแก่ที่มีประสบการณ์สูงที่มีความรู้ในเรื่องพิธีกรรม ประเพณีต่าง ๆ ของชนเผ่าเผ่าต้องเหลือง และมักจะประสบความสำเร็จ ในการล่าสัตว์ วิธีการดูแลรักษาสัตว์ว่าสัตว์อะไรที่เป็นอาหารได้ และสัตว์อะไรที่เป็นอันตราย ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองเล่าให้ฟังว่า พวกเขาออกหาขุดหนุ ตุ่น อัน ในรู โดยสังเกตจากขุดดินที่สัตว์เหล่านั้น ขุดคุ้ยจากใต้ดินมากองไว้บนผิวดิน หนุ ตุ่น และอัน จะอยู่ในรูที่มีขุดดินใหม่ ๆ ซึ่งสีของดินบ่งบอกความชื้นที่แตกต่างจากของเก่าที่เข้าของรูทิ้งร้างไปแล้ว ผู้นำแบบนี้มักจะไม่มีวิธีการใด ๆ ที่จะบังคับให้คนทำตามความคิดของเขาได้ การตัดสินใจมักทำโดยผู้ชายทุกคนในกลุ่ม ผู้นำได้แค่ชักจูงใจเท่านั้น เพราะคนในเผ่าเผ่าต้องเหลืองนิสัย สันโดค มีปัญหาขัดแย้งใจจะไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งกันไม่มีการคำต่อคำร้ายกัน เมื่อคนหนึ่งคนใดทำผิดประเพณีผิดผี หรือไม่พอใจจะหนีจากกลุ่มทันที โดยไปอย่างเงียบ ๆ ผู้นำต่าง ๆ ของแต่ละกลุ่มมักจะไม่ได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองจากตำแหน่งของตน

ปัจจุบันผู้นำเปลี่ยนรูปแบบ คือ ไม่จำเป็นต้องเป็นคนแก่อายุมากที่มีประสบการณ์ ในการหาอาหารหรือมีความรู้เกี่ยวกับประเพณีต่าง ๆ ใครก็ได้มีอายุไม่มากก็ได้จะต้องมีความสามารถติดต่อสื่อสาร กับเผ่าอื่นหรือสังคมภายนอกได้ สามารถชักจูงในสมาชิกเผ่าเผ่าต้องเหลืองให้ทำตาม เช่น นายสม มักชักชวนสมาชิกอพยพบ่อยครั้งมากที่สุด คือรับจ้างถางป่าละเมาะ ทำที่ผู้วิจัยพบเช่น ที่บ้านบุญยืน แม่แรม ห้วยฮ้อย บ่อหอย แม่ลอน ท่าวะ แม่ไฟ นายสมชักจูงใจให้เพื่อนเผ่าต้องเหลือง 10 กว่าคน โดยตัวเองเป็นหัวหน้ากลุ่มและอีกหลายกลุ่มหัวหน้าก็มีลักษณะเช่นนี้

ระบบการศึกษาและการขัดเกลาสังคม

ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองที่บ้านบุญยืน นายบุญยืน สุขแสนห์ ได้พยายามพัฒนาชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองกลุ่มนี้ โดยการให้การศึกษาควบคุมการสอนศาสนาคริสต์ไปด้วย ซึ่งได้ผลบ้างไม่ได้ผลบ้าง คือ โดยทำที่สังเกต ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วม โดยแบ่งเกณฑ์อายุเป็นหลัก กล่าวคือ ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองอายุ 18 ปี ลงมา ปัจจุบันมักจะอยู่กับที่ไม่ชอบอพยพเคลื่อนย้ายมักจะอยู่ค่อนข้างถาวรปลูกเพิงพักเป็นหลักแหล่งเป็นส่วนใหญ่ ไม่ค่อยเข้าป่าเหมือนแต่ก่อน มีการอยากได้สิ่งอำนวยความสะดวกหลายประการ เช่น ภาชนะที่ใช้ทำอาหารแต่ก่อนใช้กระบอกไม้ไผ่หุงข้าวต้มแกง แต่ปัจจุบันมีภาชนะอลูมิเนียมใช้ทุกครัวเรือน เสื้อผ้าก็มีการเปลี่ยนแปลงไปหมดแล้ว ไม่เห็นชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองนุ่งผ้าฝ้ายเล็กที่ปิดเฉพาะอวัยวะเพศเหมือนแต่ก่อน เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ชนเผ่าเผ่าต้องเหลืองไม่สามารถต้านกระแสวัฒนธรรมเมือง เพราะมีการแพร่กระจายตามป่า ตามคอกมากขึ้น ลักษณะบังคับหรือครอบงำ จนแทบว่าจะไม่มีวัฒนธรรมดั้งเดิมให้เห็นอีกแล้ว

ในส่วนของการศึกษาชนเผ่าเผ่าตองเหลืองที่บ้านบุญยืนนี้ ในบุญยืนได้ให้ลูกชายลูกสาว คลุก-คลีเป็นเด็กชนเผ่าเผ่าตองเหลือง ได้เรียนรู้ภาษามาลาบริ เข้าใจภาษามาลาบริได้ดี จนสามารถ พูดภาษามาลาบริได้ ก็นำเด็กชนเผ่าเผ่าตองเหลืองมาสอนหนังสือได้ ในการเรียนสอนภาษาไทย ง่าย ๆ ได้ คณิต-ศาสตร์นั้นก็พวกกลับได้ถึงหลักร้อย สอนโดยลูก ๆ นายบุญยืนก็มี นายเจริญ นาย อุดม สุขแสนห์ จากความสามารถในการเรียนรู้ภาษามาลาบริของพวกเขา ลูก ๆ ของนายบุญยืน นี้ทำ ให้ได้เปรียบในการติดต่อมากกว่ากลุ่มอื่นที่มาติดต่อชนเผ่าเผ่าตองเหลือง ไม่ว่าจะป็นเจ้าหน้าที่จาก หน่วยงานของรัฐบาล องค์กรและชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่ชนเผ่าเผ่าตองเหลืองติดต่อด้วยเพราะฉะนั้นใน การสอนหนังสือภาษาไทยก็ดีในการเผยแพร่ศาสนาก็ดีรู้ในเรื่องประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่า เผ่าตองเหลืองได้ดีกว่ากลุ่มอื่น จึงสามารถถ่ายทอดได้ดีกว่ากลุ่มอื่น แต่ในขณะเดียวกันก็มีการแอบ แฝงบางธุรกิจเข้าไปด้วย เป็นคนกลางในการขายผลิตภัณฑ์ งานศิลป์ของชนเผ่าเผ่าตองเหลือง แก่ นักท่องเที่ยว กิจกรรมอื่น ๆ อีกหลายอย่าง ได้แก่ การสอนหนังสือให้แก่ชนเผ่าเผ่าตองเหลืองไม่ค่อย ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เพราะมีนักเรียนชนเผ่าเผ่าตองเหลืองเข้า ๆ ออก ๆ อยู่ตลอดเวลา ชน เผ่าเผ่าตองเหลือง ยังมีความฝังใจ เชื่อในเรื่องผีอยู่ตลอดเวลา ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเคย มีวัฒนธรรมเก็บของป่า ล่าสัตว์ พวกนี้ยังนิยมชมชอบของป่า เช่น ขณะที่ทำงานทั้งวัน เหนื่อย อย่งไรเวลาเย็น ๆ หรือตกกลางคืนจะเข้าป่าหาสัตว์ป่า ตัวตุ่น ตัวอ้น หรือน้ำผึ้งป่า รังผึ้ง เอมามา กิน เอมามาขายหรือแลกเปลี่ยนสิ่งของตามที่ต้องการ จากสถิตินักเรียน ชนเผ่าเผ่าตองเหลืองที่บ้านบุญยืน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายชื่อ

นักเรียน ชนเผ่าตองเหลือง

บ้านบุญยืน หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเวียง

อำเภอร่องกาง จังหวัดแพร่

21 มกราคม 2537 - 20 มกราคม 2538

กลุ่มที่ 1

ชื่อ	อายุ	ความสามารถและหมายเหตุอื่น ๆ
นายดี	16 ปี	คนที่เรียนในกลุ่มที่ 1 ส่วนมาก ได้เรียนนานกว่าคนที่เรียนในกลุ่มที่ 2 เนื่องจากอายุมากกว่า และ/หรือ ครอบครัวของเขามาก่อนคนอื่นที่เรียนในกลุ่มที่ 2 สามารถอ่านออกเขียนได้บ้างเป็นภาษาไทย เช่น เขียนเนื้อเพลงของเพลงชาติไทยได้ อ่านบทความง่าย ๆ ได้ ความสามารถทางด้านคณิตศาสตร์นั้นก็บวกลบ ได้ถึงหลักร้อย ท่องสูตรคูณได้ถึงแม่ที่ 9 (ค.ช. แดงได้กลับมา เรียนใหม่)
ค.ช. แดง	13 ปี	
ค.ญ. อำพร	9 ปี	
นายวีระ	18 ปี	
นายสุนทร	17 ปี	
ค.ช. ชูวิทย์	15 ปี	
ค.ช. แดง	14 ปี	

กลุ่มที่ 2

ชื่อ	อายุ	ความสามารถและหมายเหตุอื่น ๆ
ค.ญ. ดีก	8 ปี	คนที่เรียนในกลุ่มที่ 2 เป็นนักเรียนรุ่นใหม่ ซึ่งมีอายุน้อยกว่าคนที่เรียนในกลุ่มที่ 1 และ/หรือ เป็นคนที่ครอบครัวมาที่หลังครอบครัวของคนที่ยังเรียนในกลุ่มที่ 1 สามารถท่องและเขียนตัวพยัญชนะไทยตั้งแต่ ก. ไก่ ถึง ฮ. นกยูง ได้สบาย เขียนชื่อของตัวเองได้ และเขียนตามครูได้ เริ่มเรียนการนับเป็นภาษาไทย นับได้บ้างแล้ว บางคนสามารถนับถึง 20 ได้ (ค.ญ. พยอมกลับมาเรียนใหม่ตั้งแต่วันที่ 7 กุมภาพันธ์ 2538) (ค.ช. นคร, ค.ญ. อ้อย, และ ค.ญ. เพ็ญศรี เรียนใหม่ 7 มกราคม)
ค.ญ. พร	9 ปี	
ค.ช. กิตติพงษ์	10 ปี	
ค.ช. โพธิ์ทอง	10 ปี	
ค.ช. สว่างลัย	10 ปี	
ค.ญ. พยอม	7 ปี	
ค.ช. นคร	11 ปี	
ค.ญ. อ้อย	9 ปี	
ค.ญ. เพ็ญศรี	8 ปี	

หมายเหตุ : การศึกษาของชนเผ่าตองเหลืองทั้งหมด ได้รับการดูแลควบคุมจากศูนย์การศึกษา
นอกโรงเรียนจังหวัดแพร่ โดยครูอาสาสมัครการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา ซึ่ง
ครูอาสาสมัครการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขานั้น ได้ส่งรายงานการเรียนการสอน
พร้อมแบบทดสอบไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดแพร่เป็นประจำทุกเดือน

ชนเผ่าตองเหลือง

บ้านบุญยืน หมู่ที่ 5 ต. บ้านเวียง

อ. ร้องกวาง จ. แพร่

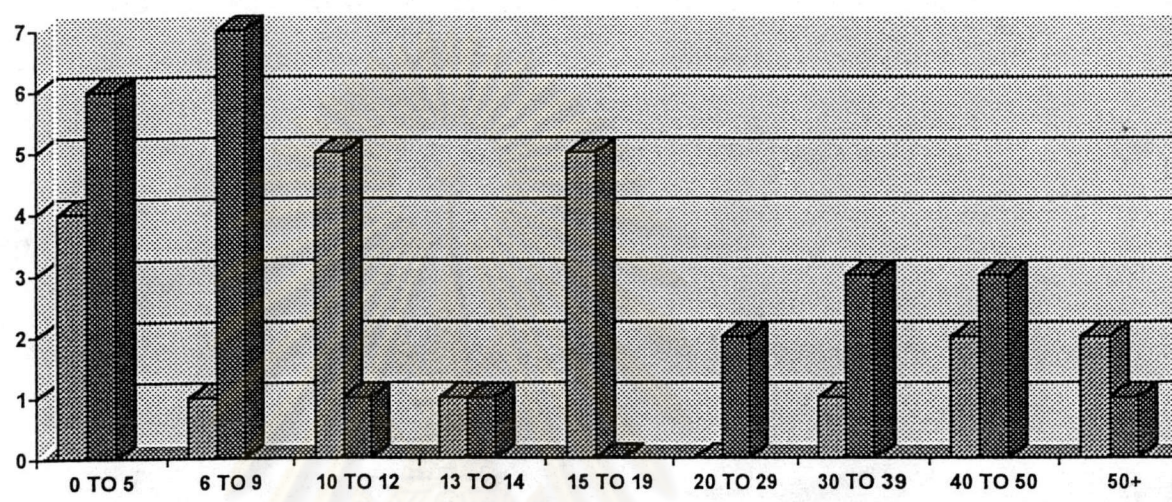
21 มกราคม 2537 - 20 มกราคม 2538

(จำนวนสูงสุดในรอบระยะเวลาที่รายงานมา)

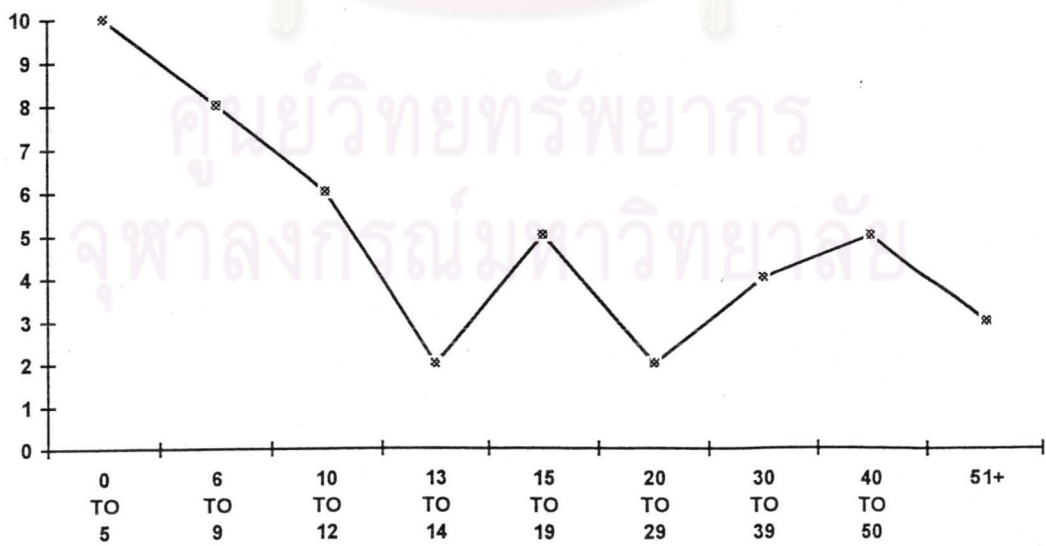
อายุ	ชาย	หญิง	รวม
0-5 ปี	4	6	10
6-9 ปี	1	7	8
10-12 ปี	5	1	6
13-14 ปี	1	1	2
15-19 ปี	5	0	5
20-29 ปี	0	2	2
30-39 ปี	1	3	4
40-50 ปี	2	3	5
51 ปีขึ้นไป	2	1	3
รวม	21	24	45

แผนภูมิแสดงจำนวนชนเผ่าตองเหลือง แบ่งเป็นเพศและกลุ่มอายุ

Population Distribution

แผนภูมิแสดงจำนวนชนเผ่าตองเหลือง รวมทั้งชายและหญิง แบ่งเป็นกลุ่มอายุ (จากเอกสาร โรเนียวที่บุญขึ้นทำรายงานส่งศูนย์สงเคราะห์ชาวเขาจังหวัดแพร่)

ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองเชื่อถือว่าผีเป็นสิ่งสำคัญ จะไม่เปิดเผยข้อมูลอย่างละเอียด ในเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อในเรื่องของผี ความเชื่อหรือพิธีกรรมทางไสยศาสตร์ต่าง ๆ ของชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เกือบทุกด้านซึ่งความเชื่อถือนี้คงสำคัญมาก หรือไม่สามารถอธิบายให้คนนอกเข้าใจ นายบุญยืน สุขเสน่ห์ เล่าให้ฟังว่า เคยมีนักท่องเที่ยวให้หมู 1 ตัว ให้ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองทำพิธีเพื่อจะถ่ายภาพนตึกพิสุจน์ ไม่ได้ว่าพวกชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองทำตามพิธีกรรมตามประเพณีของชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือง หรือเปล่า

จากการสัมภาษณ์ นายยอด ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองคนหนึ่งว่าชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองเชื่อว่าผีใหญ่ที่สุดคือ “ผีฟ้า” ผีฟ้าเป็นผู้ปกป้องดูแลคนในเผ่าเผ็ดต้องเหลืองทั้งหมด ถ้าคนในเผ่าเผ็ดต้องเหลืองทำดี ผีฟ้าก็จะประทานให้โชคดีในการล่าสัตว์ได้ เพื่อคนในเผ่าเผ็ดต้องเหลืองมีเนื้อกิน ถ้าคนหนึ่งคนใดในชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองทำชั่วผิดผี ผีฟ้าจะส่งเสือ หมี หรือ งูพิษมาทำร้ายคนที่ทำชั่วหรือผิดผี ถ้าผีฟ้าส่งสารชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองก็จะเฝ้ามาให้ แต่ไม่ให้ฝึก เพราะการปลุกผีเป็นการผิดผีอย่างหนึ่ง

ระบบการอนามัย และสาธารณสุข

ในการรักษาอนามัย และการสาธารณสุข ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองที่บ้านบุญยืน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมากแล้ว ในส่วนของการรักษาพยาบาลลดความเชื่อถือพิธีกรรมต่าง ๆ ในเรื่องการเป่าไข้เป่าหนาว ยอมรับวิธีการรักษาสมัยใหม่โดยผ่านคณะหมอสอนศาสนา แต่ก็ยังมีบางคนยังเชื่อพิธีกรรมเก่าอยู่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ มีการผสมผสาน คือหลังจากได้รับการรักษาสมัยใหม่จากโรงพยาบาลเมืองแพร่หรือ โรงพยาบาลร่องกาง แล้วกลับมาทำพิธีกรรมเลี้ยงผี หรือเป่าไข้เป่าหนาวต่อที่บ้านเพราะยังมีความเชื่อเรื่องผีอยู่ ส่วนในเรื่องอนามัยส่วนบุคคล น้ำดื่มน้ำใช้การแปร่งพันอานน้ำ สระผม ไม่ค่อยสนใจ พิถีพิถันในอนามัยส่วนบุคคล ส่วนในเรื่องการรักษาพยาบาลจะขอกล่าวดังต่อไปนี้

การเจ็บป่วยรักษาพยาบาล

ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองที่บ้านบุญยืน ในเรื่องสุขภาพอนามัยนั้นค่อนข้างดีกว่า ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองกลุ่มอื่น ๆ เพราะได้รับการเอาใจใส่ของคณะหมอสอนศาสนาเป็นอย่างดี เช่น เมื่อวันที่ 5 มีนาคม 2538 เห็นนางวาสนา สุขเสน่ห์ ภรรยาบุญยืน ป้อนยาน้ำให้เด็กเล็กชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองในอดีตชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือง เป็นไข้ป่า (มาเลเรีย) ทำให้ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองล้มตายจำนวนมาก ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองมีความเชื่อว่าทำอะไรผิดผี ผีจึงลงโทษ ได้คำแนะนำคณะหมอสอนศาสนา นายบุญยืนเจาะเลือดส่งตรวจศูนย์จังหวัดแพร่ ได้รับการรักษาพยาบาลอย่างถูกต้องและถูกวิธี ทำให้จำนวนการตายจากโรคมมาเลเรียของประชากรเผ่าเผ็ดต้องเหลืองน้อยลง โรคที่เกิดกับชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองอีกโรคหนึ่งคือ วัณโรค และภาวะทุโภชนาการ เพราะจากการที่ป่าไม้ถูกทำลายลง ขาดแหล่งหาอาหาร เกิดความอดอยากโดยเฉพาะในเด็กชนเผ่าเผ็ดต้องเหลืองจำนวนมาก โดยทั่วไปนอก

จากนั้นก็จะมีโรคหวัด ปวดท้อง โรคผิวหนัง ซึ่งไม่ร้ายแรงนัก โรคต่าง ๆ เหล่านี้ เกิดจากความไม่รู้จริง ไม่เข้าใจในเรื่องการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยการรักษาความสะอาดในร่างกาย อาหาร น้ำดื่ม การติดต่อและการแพร่ระบาดของโรค การกินอาหารที่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย เช่น ไม้ผุผสมน้ำผึ้งให้ทารกกินทำให้ไม่มีภูมิคุ้มกันทานโรคและเกิดโรคร่าง

การรักษาพยาบาล

ในอดีตชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือเวลาเจ็บป่วยจะทำพิธีกรรมเช่นสรวง วิญญาณบรรพบุรุษผี หลวง ผีฟ้า พิธีแปลงไข่แปงหนาว เป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่ง ของชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือ ในกรณีที่มีคนเจ็บป่วย โดยจะมีคนสานไม้แคร้เล็ก ๆ ที่ทำจากไม้ เขี้ยะหรือ สก จากนั้นจึงนำข้าวของต่าง ๆ เช่น ดอกไม้ มัน ลูกชิด และเนื้อสัตว์ต่าง ๆ มาเป็นของเซ่นผี โดยนำมาวางไว้บนหัวผู้ป่วยซึ่งนอนอยู่ แล้วก็พูดเป็นภาษามาลาเรีย ซึ่งแปลงไข่ จากการสัมภาษณ์ ผู้ทำพิธีกล่าวว่าพูดกับผีในขณะที่พูดอยู่นั้นก็จะเอาไฟเผาเครื่องเซ่นให้ไหม้ให้หมด และเวลาเผาเครื่องเซ่นก็จะเผาในบริเวณใกล้กับหัวผู้ป่วย เมื่อทำเช่นนี้แล้วคนที่เป็นคนไข้หรือผู้ป่วยอยู่ก็จะหาย สามารถลุกเดินได้ บางคนก็หายเร็วบางคนก็หายช้าหลังจากทำพิธีดังกล่าวแล้วก็มีการย้ายบ้าน ไปหาที่อยู่ใหม่ เพราะถือว่าสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายจะนอนหลับอยู่ที่เก่า ส่วนสิ่งที่ดีจะอยู่ที่ใหม่

เมื่อมีการเจ็บป่วยก็หาขานป่า พืชสมุนไพร ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือจะเก็บตามบริเวณที่พักอาศัยมารักษาโรคด้วย เช่น

- ต้นสะอาล เป็นยารักษาไข้ป่า วิธีการใช้ โดยการต้มกับน้ำ แล้วนำมาพอกโปะศีรษะ
- ต้นป๊าบ เป็นยาแก้ไข้ปวดศีรษะ วิธีใช้โดยการต้มนำมาคือ

๑๓๑

ปัจจุบัน ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือที่บ้านบุญยืน ถ้าเกิดการเจ็บปวดหัวตัวร้อน ไข้หวัดธรรมดาจะไปขอยาแก้ปวดจากคณะสอนศาสนาพวกพาราเมตามอล ถ้าปวดท้อง ท้องเสีย ก็ไปขอยาธาตุยาแก้ท้องเสียสามัญประจำบ้าน จากคณะสอนศาสนาถ้าเป็นมาก นายบุญยืน จะส่งต่อโรงพยาบาลอำเภอร่องกวาง และโรงพยาบาลจังหวัดแพร่

ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือมีขั้นตอนทำอาหาร แตกต่างชนเผ่าอื่น ๆ ในบริเวณนั้นโดยชนเผ่าม้ง อีโก้ และเข่า เพราะอาหารเกือบทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นพืชหรือสัตว์ ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือจะต้องทำอาหารเหล่านั้นให้สุกก่อนทุกครั้ง ขั้นตอนการทำอาหารกลุ่มนี้แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. การย่างหรือเผาให้สุก โดยปกติชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือ เมื่อล่าสัตว์ เช่น หมูป่า เก้ง กวาง และตัวอื่น ได้บางครั้งนำมาย่างโดยการใช้น้ำไฟที่เหลาให้ปลายแหลม เพื่อใช้เสียบเนื้อเหล่านั้น นำมาย่างถ้าในกรณีที่เนื้อชิ้นนั้น ๆ มีขนาดใหญ่ก็นำมาเผาทั้งชิ้นหรือทั้งตัว โยนเข้ากองไฟเผาจนกระทั่งก้อนเนื้อที่ถูกเผาสุกแล้วจึงนำมาแล่เนื้อในส่วนที่สุกมากกิน ชนเผ่าเผ็ดต้องเหลือมีความเชื่อว่า

การกินอาหารดิบทำให้ปวดท้องได้ วิธีการทำอาหารให้สุกก่อนกินเป็นวิธีการทางโภชนาการที่ถูกต้อง

2. การต้มให้สุก ชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง นำกระบอกไม้ไผ่ซึ่งหาง่ายเป็นภาชนะในการหุงต้ม การทำอาหารด้วยวิธีนี้ถ้าเป็นเนื้อที่ล่ามาได้ก็จะ แล่ หรือฉีกเนื้อเหล่านั้นให้เป็นชิ้นยาว โดยที่ขนาดของเนื้อสามารถใส่ลงกระบอกไม้ไผ่ คือขนาดความกว้างของชิ้นเนื้อให้มีขนาดพอเหมาะกับ ความกว้างเส้นผ่าศูนย์กลางของกระบอกไม้ไผ่ที่เป็นภาชนะหุงต้มนอกจากนี้ ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองยัง ได้นำพืชผักชนิดต่าง ๆ เช่น ผักหนาม ใบชาพูล ต้นค้ำก และมันชนิดต่าง ๆ เช่น มันทรุค มันมา มันคะ ถาด มันก้วย มันเว็ส มันจะแล็ก มันกะโห้ (ชื่อมันทั้งหมดเป็นภาษามาลาบริ) พืชผักและ มันชนิดต่าง ๆ ที่กล่าวมานี้ นำมาต้มกับน้ำหรือน้ำน้ำแกงที่เหลือจากการต้มเนื้อครั้งแรก

ปัจจุบันชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองที่บ้านบุญยืน ยังมีความเชื่อการทำอาหารให้สุกเป็นวิธีการที่ถูกต้อง แต่ภาชนะที่ใส่หรือประกอบทำอาหาร มักใช้ภาชนะอลูมิเนียม ได้จากการแลกเปลี่ยนกับชาวเขาเผ่าอื่น จากไม้ไผ่ในอดีตมาเป็นอลูมิเนียมในการหุงต้มอาหาร

น้ำดื่มและน้ำใช้

ชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองเป็นกลุ่มชนที่ล่าสัตว์ที่สุดกลุ่มหนึ่งยังคงรักษาสังคม วัฒนธรรมเก็บของป่าล่าสัตว์ (Hunting & Gathering Cultural society) คือเป็นกลุ่มชนที่ยังล่าสัตว์ และเก็บผลหมากรากไม้กินเป็นอาหาร ไม่รู้จักการเพาะปลูก ไม่รู้จักการเลี้ยงสัตว์ ฉะนั้นชนเผ่าเผ็ดตองเหลืองจึงจำเป็นที่จะเลือกที่อยู่อาศัยใกล้แหล่งอาหาร และที่สำคัญอย่างยิ่งอีกอย่างหนึ่งคือแหล่งน้ำ เพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค คือปลูกเพิงพักที่อยู่อาศัยใกล้ลำธาร ลำห้วย เพราะสะดวกต่อการดำรงชีพ รวมทั้งสามารถหาอาหารจากลำธาร ลำห้วย

การดักน้ำจากลำธารหรือลำห้วยเพื่อมาใช้ดื่ม และหุงข้าว เป็นหน้าที่ของผู้หญิงและเด็กหญิงที่ยังไม่แต่งงาน โดยใช้ไม้ไผ่ ขนาดใหญ่ทำเป็นภาชนะในการใส่น้ำปปปป ภายในที่พักอาศัยจะมีกระบอกไม้ไผ่ที่มีขนาดใหญ่ใช้ใส่น้ำดื่ม และสำรองสำหรับหุงข้าวและทำอาหาร ทุกเพิงที่พักของชนเผ่าเผ็ดตองเหลือง น้ำที่ใช้ดื่มชนเผ่าเผ็ดตองจะดื่มให้เดือดและสุก จึงจะใช้ดื่มโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อมีคนในเผ่าเจ็บป่วยหรือผู้หญิงที่คลอดลูกใหม่ ๆ มีความเชื่อว่าจะต้องดื่มน้ำดื่มสุกเท่านั้น ดื่มน้ำจาก ลำธารที่ยังไม่ต้มไม่ได้ เพราะเป็นการผิดผี

ในปัจจุบัน ภาชนะในการดักเก็บน้ำส่วนมากเป็นถังพลาสติก หรือแกลอนน้ำมันขนาด 2 ลิตร ที่ล้างให้สะอาด ซึ่งดักน้ำใช้แล้ววันหนึ่ง ๆ เท่านั้น เพราะเพิงที่พักที่อยู่อาศัยใกล้ลำธาร ลำธาร ภาชนะเหล่านี้ได้จากการแลกเปลี่ยนกับเผ่าม้ง